

DE EXPERIMENTEN VAN W. CROOKES.

Op de vragen van X. te A. betreffende de proefnemingen van WILIAM CROOKES diene het volgende.

Die proefnemingen worden door CROOKES (den bekenden scheikundige, ontdekker van het *thallium*) uitvoerig medegedeeld in het door hem geredigeerde *Quarterly Journal of Science*, en wel in het Juli-nummer 1871, pag. 339 en het October-nummer, pag. 471. Zij sluiten zich aan die betreffende den thans bijna vergeten tafeldans, en bestaan vooral in het zwaarder worden van voorwerpen door de inwerking van eene, gelijk beweerd wordt, in den mensch aanwezige, maar tot dusver onbekende kracht, die CROOKES voorloopig *Psychical Force* noemt. Van zekere andere experimenten met een accordion zwijg ik, te meer omdat CROOKES zelf aan deze geen zoo bijzonder gewicht schijnt te hechten. Aan voorzorgen tegen misleiding en bedrog heeft het niet ontbroken, en de eerlijkheid en waarheidlievendheid van CROOKES zelven kunnen, geloof ik, niet betwijfeld worden.

Wanneer men echter den persoon noemt, wien CROOKES de proeven heeft laten doen, omdat die persoon in hooge mate met die veronderstelde *psychic force* bedeed zou zijn, dan kan het niet anders of de zaak moet het aanzien van eene mystificatie verkrijgen. Die persoon toch is niemand anders dan zekere HOME, die ettelijke jaren geleden alom, ook in ons land, spiritistische en tafeldans-voorstellingen gaf. Neemt men dan daarbij den aard der proefnemingen zelve in aanmerking, dan ligt het zeer voor de hand te gelooven dat HOME voor CROOKES is, wat op een geheel ander gebied VRAIN LUCAS voor CHASLES is geweest. De abt MOIGNO heeft in eene korte vermelding in *Les Mondes* van de proefnemingen van CROOKES gezegd, dat deze zich door een be-

kwaam goochelaar had moeten doen adsisteren, omdat bij zulke experimenten een goochelaar een beter bevoegd beoordeelaar is en betere contróle kan uitoefenen, dan een natuurkundige. Zeker; dáarmede had CROOKES behooren te beginnen.

Zoo lang de zaak nog in dezen toestand verkeert en wij er niet meer van weten dan thans het geval is, kan eene opzettelijke bespreking er van in een tijdschrift als 't onze, dat de wetenschap wenschte te populariseren, geen plaats vinden. Een aanbod van een opstel over de proeven van CROOKES is dan ook bereids door de redactie van de hand geweest.

Bij het gezegde moet ik evenwel nog het volgende voegen.

CROOKES heeft eenige wetenschappelijke mannen van erkenden naam uitgenoodigd zijne toestellen te onderzoeken en zijne proefnemingen bij te wonen, ten einde hem te helpen in het ontdekken van mogelijk bedrog, in het vinden van eene zich aan de bekende natuurwetten aansluitende verklaring, zoo die te vinden is, — in het constateren van eene tot dusver onbekende natuurkracht, zoo die niet te loochenen mogt zijn. Die heeren hebben geweigerd. Dit is zeker gemakkelijk; maar het is verkeerd. Men moge zeggen: “de zaak is te dwaas om er zich moeite voor te geven”, — maar indien men meenen mogt dat het publiek de zaak nu ook “te dwaas” vinden zal, dan bedriegt men zich grootelijks. Dat publiek besluit uit dat hooghartig ignoreren niets anders, dan dat de mannen der wetenschap de feiten niet onder de oogen durven zien, omdat zij vreezen dat er feiten geconstateerd zouden worden, die niet passen in het raam van hunne wetenschap en waarmede zij verlegen zouden kunnen raken. Het zal op CROOKES — even als hij 't zelf doet, — de woorden van GALVANI toepassen: “ik word aangevallen door twee geheel tegen elkander overstaande partijen, door de wetenschappelijke lieden en door hen die niets weten. Beiden bespotten mij en noemen mij den kikvorsch-dansmeester. Toch weet ik dat ik eene van de grootste krachten der natuur heb ontdekt.” — Het gevolg is dat men, door te weigeren om kennis te nemen van dergelijke zaken en ze te onderzoeken, vooral wanneer zij, die deze kennismeming en dat onderzoek verlangen, zelven wetenschappelijke lieden zijn, en geen kwakzalvers, waarmede men zich niet wil compromitteren, de dwaling en het bijgeloof in de hand werkt. FARADAY dacht er anders over dan de bedoelde heeren, toen hij het verschijnsel van den tafeldans onderzocht, en het hem

gelukte op de meest overtuigende wijze aan te toonen, dat de kracht, die de tafel in beweging zet, niet zetelt in die tafel zelve, maar in de proefnemers.

Toen de "ridder" REGAZZONI hier met zijne tamelijk lompe en spoedig ontmaskerde goocheltoeren vele zwakke hoofden in de war bragt, sommeerde een wetenschappelijk man hem om zijne experimenten *privatim* in zijne tegenwoordigheid en in die van eenige vrienden te verrichten, onder aanwending van geschikte middelen tot contrôle en waarborg tegen bedrog. REGAZZONI gaf aan dat voorstel geen gehoor. Hier heeft men het omgekeerde: CROOKES vraagt hulp en contrôle; de mannen der wetenschap weigeren die.

Ik twijfel intusschen niet of het raadselachtige, dat de proefnemingen van CROOKES aankleeft, zal wel spoedig in zoo ver opgelost zijn, dat men weten zal of men hier te doen heeft met gewone goochelkunsten, of (dat mij het waarschijnlijkst voorkomt) met eene zekere vaardigheid om door aanwending van zeer kleine en van buiten af niet bemerkbare spierzamentrekkingen een schijnbaar ongeëvenredigd effect voort te brengen, — of met iets anders. In elk geval geloof ik dat CROOKES, hoe voorzichtig overigens in het wagen van verklaringen en theorien, zeer voorbarig heeft gehandeld met reeds nu eene zelfstandige kracht te veronderstellen als oorzaak der door hem waargenomen verschijnselen.

Het bovenstaande kon wegens plaatsgebrek niet in de vorige aflevering worden opgenomen. Inmiddels las ik in het proefnummer van de "Isis", dat de schrijver van een stuk in het *Quarterly Review* van Oct. 1871: *Spiritualism and its modern converts*, "het zwakke der argumentatiën van CROOKES, HUGGINS en VARLEY, en het foutieve van hunne observatiën duidelijk had doen uitkomen en die verschijnselen langs den natuurlijken weg verklaard had." Ik verheugde mij dat mijne voorspelling zóó spoedig vervuld scheen te worden, ofschoon de titel van het opstel (CROOKES is antispiritist), en de omstandigheid dat de zonderlingste resultaten van CROOKES eerst in het Octobernummer van zijn tijdschrift te lezen staan, mij wel wat bevreemdden, en ik ook niet begreep waarom hier van een natuurlijken weg ter verklaring gesproken werd, alsof er ook eene onnatuurlijke

verklaring mogelijk was of door CROOKES werd voorgesteld. De lezing van het bedoelde stuk stelde mij intusschen zeer te leur. Wij komen er niets verder door. *Non tali auxilio!* Wie zich daarvan overtuigen wil, leze het, maar ook het antwoord er op van CROOKES: *Psychic Force and Modern Spiritualism. A Reply to the "Quarterly Review" and other Critics.* LONDON, Longmans, Green and Co. 1871, — eene brochure, mede gevoegd achter het pas verschenen Januari-nummer van het *Quarterly Journal*.

L.